

Lärarhandledning

1793

Niklas Natt och Dag

Ämne:

Svenska och svenska som andraspråk

Årskurs:

Gymnasiet, komvux
grundläggande och gymnasial
nivå, SFI

Antal lektioner:

2-8

Om handledningarna:

Till boken *1793* finns förutom denna handledning en **elevhandledning**. Elevhandledningen kan eleverna arbeta med på egen hand eller tillsammans med andra. Vill man kan också hela eller delar av elevhandledningen vara grund för ett gemensamt klassarbete med boken.

I denna lärarhandledning presenteras kort boken och författaren. Därefter ges förslag på hur *1793* kan introduceras, ett förslag på gemensam läsning och en avslutande skrivuppgift.

Handledningarna är gjorda av Jenny Edvardsson,
www.jennyedvardsson.se.

Förmågor

Svenska gymnasiet/komvux gymnasial nivå

- ▶ Kunskaper om centrala svenska och internationella skönlitterära verk och författarskap samt förmåga att sätta in dessa i ett sammanhang.
- ▶ Kunskaper om genrer samt berättartekniska och stilistiska drag, dels i skönlitteratur från olika tider, dels i film och andra medier.
- ▶ Förmåga att läsa, arbeta med och reflektera över skönlitteratur från olika tider och kulturer författade av såväl kvinnor som män samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa.

Svenska komvux grundläggande nivå

- ▶ Formulera sig och kommunicera i tal och skrift.
- ▶ Läsa och analysera skönlitteratur och sakprosa för olika syften.
- ▶ Anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang.

Svenska som andraspråk gymnasiet/komvux gymnasial nivå

- ▶ Förmåga att kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare.
- ▶ Förmåga att använda ett rikt ordförråd på ett sätt som är relevant för sammanhanget.
- ▶ Förmåga att läsa och reflektera över skönlitteratur i skilda former och från olika delar av världen.

Svenska som andraspråk komvux grundläggande nivå

- ▶ Formulera sig och kommunicera i tal och skrift.
- ▶ Välja och använda språkliga strategier.
- ▶ Läsa och analysera skönlitteratur och sakprosa för olika syften.
- ▶ Anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang.

SFI

- ▶ Att läsa och skriva svenska.
- ▶ Att tala, samtala, läsa, lyssna och förstå svenska i olika sammanhang.
- ▶ Att anpassa språket till olika mottagare och situationer.

Boken

1793 är en spänningsroman som utspelar sig i Stockholm med omnejd år 1793. När ett lik hittas i sjön Fatburen på Södermalm blir det juristen Cecil Winge och hans följeslagare polisparten Mickel Cardell som får i uppdrag att ta reda på vad som hänt. Läsaren får följa med in i de fina salongerna men också besöka samhällets botten. Stockholm är en stad där de rika och fattiga utnyttjar varandra för att leva och överleva.

Författaren

Niklas Natt och Dag är skribent och författare. Han debuterade som författare år 2017 och då med romanen *1793*.

Inför läsningen

Romanen utspelar sig i ett dåtida Sverige. För att hjälpa eleverna in i handlingen kan det vara bra att presentera dåtidens Stockholm. På webbsidan Stockholmskällan kan du hitta kartor från 1700-talets mitt och 1800-talets början, stockholmskallan.stockholm.se/sok/?q=&map=true. Visa dem för eleverna.

Titta också på bilder från denna tid. Ta exempelvis hjälp av Digitala stadsmuseet i Stockholm, digitalastadsmuseet.stockholm.se/fotoweb/archives/5021-Historiska-fotografier/?962=1800-1849. På Selma Stories kan man gå en promenad genom Stockholm år 1793, www.selmastories.se/artikel/ska-vi-ga-en-promenad-genom-stockholm-som-det-sag-ut-1793-du-och-jag/. Bor ni i Stockholm skulle en promenad i Gamla stan kunna vara ett alternativ.

Presentera därefter bokens fyra huvudpersoner, Cecil Winge, Mickel Cardell, Lovisa Ulrika Tulipan och Kristofer Blix. De beskrivs i bokens prolog. Läs prologen högt för eleverna och sammanfatta därefter de fyra personerna.

Under och efter läsningen

Arbeta med romanen gemensamt i klassen. Låt läsningen genomföras i klassrummet (genom individuell läsning, gruppläsning eller högläsning) eller genom att eleverna får läsa hemma. Enas om lässtopp, alltså till vilket datum en viss sida ska vara läst. Låt eleverna under sin läsning skriva egna reflektionsloggar, förslagsvis digitala, som de delar med dig. Loggarna kan sedan vara utgångspunkt för textsamtal. Dela in klassen i grupper och ha samtal vid varje lässtopp.

Reflektionsloggen som eleverna skriver under sin läsning kan utgå från följande fem rubriker:

- ▶ Gillar
- ▶ Ogillar
- ▶ Frågetecken
- ▶ Mönster
- ▶ Kopplingar

Gillar handlar om sådant som eleverna gillar i eller med boken. **Ogillar** är sådant som eleverna inte gillar i eller med boken. **Frågetecken** är sådant som de tycker är svårt att förstå. Det kan exempelvis vara specifika ord eller en händelse. **Mönster** är sådant som upprepas i boken. **Kopplingar** handlar om att eleverna gör kopplingar mellan boken och sig själva, mellan boken och andra böcker de läst och mellan boken och sådant som finns i samhället.

Efter läsningen

I bokens prolog beskrivs de fyra huvudpersonerna. Låt eleverna få skriva egna personbeskrivningar. De kan välja en historisk person, en känd person eller någon i sin omgivning. De ska fundera över vad som är kännetecknande för denna person. De ska tänka både på utseende och egenskaper. Är han eller hon lång, kort, snäll eller envis? Ta hjälp av beskrivningarna i prologen och låt eleverna härma dem.

Så här låter det exempelvis när läsaren får möta Kristofer Blix:

”Mot en husvägg sitter en ung man med trasiga kläder. Hans namn är Kristofer Blix. Han är orakad och sliten och ser fruktansvärt sorgsen ut. Han har nog inte ätit på flera dagar. Blicken är tom, det är som om han sover med ögonen öppna.” (sida 6).

Elevhandledning

1793

Niklas Natt och Dag

Boken

Boken utspelar sig i Stockholm år 1793. Den inleds med att en död man hittas i sjön Fatburen i Stockholm. Mickel Cardell och Cecil Winge får i uppdrag att ta reda på vem den döda mannen är. Deras letande är farligt. Det finns de som inte vill att sanningen ska komma fram.

Författaren

Niklas Natt och Dag är skribent och författare. Han debuterade som författare år 2017 och då med romanen *1793*.

Textfrågor ?

Till denna bok finns det frågor till bokens alla kapitel. Läs igenom frågorna som tillhör kapitlet innan du börjar läsa det. Vissa svar kommer du att hitta direkt i texten. Andra svar hittar du mellan raderna. Du måste alltså dra egna slutsatser utifrån det du läst. Det finns också en del frågor där du ska skriva vad du själv tycker.

Prolog (sida 5–8)

1. Hur ser det ut i Stockholm år 1793?
2. Vad heter personerna du får möta?
3. Hur skulle du beskriva de fyra personerna?

Del 1 September

Kapitel 1 (sida 9–17)

1. Vad har hänt med Mickels arm?
2. Varför kallas han för palt? Vad kan ordet palt betyda idag?
3. Vad är lösdrivare, tiggare och horor för något?
4. Mickel tror inte barnen när de säger att det är en död människa i vattnet. Vad beror det på?
5. Hur ser den döda kroppen ut som Mickel plockar upp från sjön Fatburen?

Kapitel 2 (sida 18–27)

1. Hur träffas Mickel och Cecil?
2. Dödgravaren vill att den döde mannen ska få ett namn. Varför det?
3. Vad får de reda på om den döde när de undersöker kroppen?

Kapitel 3 (sida 28–34)

1. Mickel berättar om kriget han var med i. Vad får du veta om detta krig? Sammanfatta med några meningar.
2. Cecil berättar att han är intresserad av rättvisa men att polisen inte alltid är det. Vad menar han med det?
3. Vad är lungsot för något?
4. Vad är sotsdöden för något?
5. Cecil har valt att lämna sin fru. Tycker du att han har gjort rätt?
6. På sidan 32 kan man läsa: "Jag får lön och uniform, men jag tänker fan inte jaga lösdrivare och horor till finkan. De har inte valt sitt liv." Vad menar Mickel med det? Tycker du att han har rätt eller fel?

Kapitel 4 (sida 35–38)

1. Vad är spinnhuset för något?
2. Vad är en portschäs för något? Sök gärna upp bilder så att du vet hur en sådan ser ut.

Kapitel 5 (sida 39–43)

1. Vad är en stupstock för något?
2. Vad är en skarprättare för något?
3. I Stockholm år 1793 dömdes man till döden om man dödat en annan människa. Idag finns inte längre dödsstraff i Sverige men däremot finns dödsstraff i en hel del andra länder. Är det bra eller dåligt med dödsstraff tycker du?

Kapitel 6 (sida 44–48)

4. Vem är Måns?
5. Varför ljuger Jöns Kuling om vem han är?
6. Hur tror du det går för Mickel i slagsmålet? Klarar han sig?

Kapitel 7 (sida 49–53)

1. Cecil får reda på att det finns människor som inte vill att han och Mickel ska leta efter mördaren. Vad kan det bero på, tror du?
2. Vad är Eumeniderna för något?
3. Vem är Norell? Varför går Cecil till honom?

Kapitel 8 (sida 54–58)

1. Hur hade slagsmålet gått för Mickel? Vad berättar han för Cecil?

Kapitel 9 (sida 59–68)

1. Cecil och Mickel får träffa Madame Sachs. Hon berättar om sina kunder men också om liket. Vad får Cecil och Mickel veta?
2. Varför blir Mickel så arg på Madame Sachs?

Del 2 Oktober–november

Kapitel 10 (sida 71–76)

1. Lovisa Ulrika ljuger om vem hon är. Varför gör hon det?
2. Karl Tulipan vet att Lovisa Ulrika inte är hans riktiga dotter men tar ändå emot henne som sin egen dotter. Vad kan det bero på?
3. Varför är det inte bra om människor i Stockholm får reda på att Lovisa Ulrika är gravid?
4. Lovisa Ulrika möter Kristofer Blix och ber honom om hjälp. Vad är det hon behöver hjälp med?
5. Vad innebär det att vara fältskär?

Kapitel 11 (sida 77–82)

1. Varför hamnade Lovisa Ulrika på spinnhuset?
2. Vad lyckades Alma Gustafsdotter med?

Kapitel 12 (sida 83–87)

1. Lovisa Ulrika planerar att fly. Hur ska hon göra?

Kapitel 13 (sida 88–94)

1. När Anna Stina kommer ner i källaren är Jonatan Löf där. Han säger att hon får tre val att välja mellan. Vilka?
2. På sidan 93–94 står det: "När hon kände regndropparna mot huden och såg blixternas sken visste hon att hon aldrig skulle vara samma människa igen. Aldrig mera Anna Stina Knapp." Vad menar hon med det?

Kapitel 14 (sida 95–100)

1. Kristofer Blix mår dåligt över det han gjort. Vad är det egentligen som han gjort för något?
2. Vad är det Kristofer gör i slutet av kapitlet?

Kapitel 15 (sida 101–104)

1. Vem är Carsten Vikare?
2. Vad är det Vikare "jobbar" med?

Kapitel 16 (sida 105–106)

1. Mickel går till kyrkan för att få reda på mer om de två männen som Carsten Vikare nämnde. Varför går han just till kyrkan för att få information?

Kapitel 17 (sida 107–111)

1. I bokens prolog fick man lära känna de fyra personer som berättelsen skulle handla om. Hur hänger deras liv samman? Berätta med egna ord.

Kapitel 18 (sida 112-114)

1. I detta kapitel får man läsa ett brev som Kristofer Blix skrivit till sin syster. Vad får du veta om Blix liv i Stockholm?

Kapitel 19 (sida 115-116)

1. Man kan säga att Blix lever på lånade pengar. Förklara på vilket sätt.

Kapitel 20 (sida 117-120)

1. I tredje brevet går Kristofer till ett sjukhus. Vad gör han där?

Kapitel 21 (sida 121-123)

1. Hur ser Kristofers liv i Stockholm ut nu? Vad berättar han för sin syster?

Kapitel 22 (sida 124-125)

1. Kristofer har bestämt sig för att leva ett bättre liv än det han levt fram till nu. Vad är det som fått honom att ändra sig?

Kapitel 23 (sida 126-130)

1. Kristofer möter Dülitz. Han handlar med människoliv. Vad innebär det?
2. Dülitz berättar att han nu "äger" Kristofer. Vad tror du att det kommer att innebära för Kristofer?

Kapitel 24 (sida 131-136)

1. En man har köpt Kristofer. Han är elak. Det förstår Kristofer snart. Vad tvingar mannen Kristofer att göra?
2. På sidan 134 kommer Kristofer och mannen fram till mannens hus. Han säger: "Häriifrån kommer mina förfäder, sade min ägare. Fågelsång heter godset. Men här sjunger inga fåglar mer."
 - a. Vad tänker du på när du hör ordet fågelsång?
 - b. Vad tror du mannen menar med "här sjunger inga fåglar mer"?
3. Hur skulle du beskriva gården Fågelsång?

Kapitel 25 (sida 137–142)

1. Vad är det Kristofer ska göra för att bli fri från sina skulder?
2. Vad är ett schatull för något?
3. Hur går Kristofer tillväga för att klara av det som han förväntas göra?
4. Vad händer med Kristofer om han inte lyder sin nya ägare?

Kapitel 26 (sida 143–146)

1. Kristofer hittar en ring på den unge mannens finger. Han låter honom svälja den. Varför det?
2. Alla brev som Kristofer skrivit är till hans döda syster. Varför har han skrivit till en person som är död och inte kan läsa breven? Vad tror du?

Del 3 December

Kapitel 27 (sida 149–153)

1. Cecil är döende och prästen tror att han snart ska dö. Han piggnar dock till igen. Vad är det som gör att han "vaknar till liv"?
2. Ringen är viktig, enligt Cecil. Varför det?

Kapitel 28 (sida 154–158)

1. Cecil och Mickel får fler och fler ledtrådar till vem den döde mannen kan vara. De besöker först polishuset och sedan polismästare Norlin. Vad får de veta genom dessa besök?

Kapitel 29 (sida 159–166)

1. Vad är ett sigill för något?
2. De får reda på den döde mannens namn. Vilket är det?
3. Mickel håller på att bli dödad. Vad händer?
4. Mannen, Johannes Balk, säger sig ha väntat på Cecil. Varför har han väntat på honom, tror du?

Kapitel 30 (sida 167-173)

1. Johannes Balk berättar om sitt liv för Cecil. Vad får du veta om Johannes? Sammanfatta kort hans livshistoria.
2. På sidan 168 kan man läsa: "Du har alltid låtit de anklagade försvara sig inför rätten. Jag har en fråga, herr Winge: förtjänar ett monster som jag också den rättigheten? En människa som har gjort det jag har gjort?" Vad säger du? Har alla människor rätt att försvara sig inför rätten?

Kapitel 31 (sida 174-181)

1. Johannes vill att alla som är som han ska dö och att revolutionen ska starta även i Sverige. Varför har han dessa önskningar?

Kapitel 32 (sida 182-187)

1. Johannes Balk valde att plåga Daniel Devall, då han kände sig sviken av Devall. Cecil låter Johannes få läsa Daniels sista brev. Vad står det i det? Hur reagerar Johannes?
2. Cecil har ett förslag till Johannes. Han säger: "– Fast jag har ett förslag. Du har krossat en människa, men du kan rädda en annan. Genom att offra ditt eget liv kan du hjälpa en människa. På så sätt kan du sona ditt brott." (sida 187). Vad kan detta betyda? Vad tror du?

Kapitel 33 (sida 188-194)

1. Vad är det Cecil gjort? Vem var det som avrättades för kvinnomord? Och vad berättar Cecil om brevet?
2. Hur slutar boken?

Grammatik – personliga pronomen

När man skriver texter använder man exempelvis egennamn och substantiv. Egennamn (exempelvis Liza och Kalle) och substantiv (boll, stad, hjärta) kan bytas ut mot personliga pronomen. Istället för att skriva att "Boken är bra" kan man skriva "Den är bra". "Den" är alltså ett personligt pronomen och ersätter i detta fall ordet "Boken". I denna övning ska du få ersätta egennamn och substantiv med personliga pronomen. Det som ska ersättas är fetmarkerat. Alla exempelmeningar är hämtade från boken 1793. Är du osäker på vilka de personliga pronomenen är finns en tabell på nästa sida.

1. **En ung kvinna** i huckle och yllekjol rundar hörnet. (sida 6)
2. **Mickel Cardell** vinglar ut i gatan för att inte krocka med **henne**. (sida 7)
3. **Cecil Winge** undrar hur kort tid han har kvar att leva. (sida 7)
4. **Armen** slets bort av en glödande kanonkula från ett ryskt skepp. (sida 11)
5. Det är för att han var så modig i kriget, och för att **cheferna** är rädda för **Mickel**. (sida 11–12)
6. Plötsligt kommer **en våg** och sliter med sig **Johan**. (sida 13)
7. **Mickel** suckar och snubblar efter **rännstensungarna** ut på gatan. (sida 14)
8. **Stöveln** sugts fast och blir kvar i gyttjan när han tar ett par steg ut i det slemmiga vattnet. (sida 15)
9. **Dödgrävaren** tänder **två lyktor** och räcker den ena åt **Mickel**. (sida 20)
10. Det värsta var när **de döda** började röra sig. (sida 23)
11. **Cecil Winge** och **Mickel Cardell** äter vid ett bord nära öppna spisen. (sida 28)
12. Både **du och jag** är människor som inte har något att förlora. (sida 32)

Personliga pronomen

Subjektsform	Objektsform
Jag	Mig
Du	Dig
Han	Honom
Hon	Henne
Den/Det	Den/Det
Vi	Oss
Ni	Er
De	Dem

Skriv dikter

Jag-är-dikt

I denna skrivuppgift ska du skapa en dikt om en av bokens personer. Dikten har en fast struktur och ska ha med följande fem "börjor". Du fyller sedan på varje diktrad med sådant som gäller den person som du valt. Titel på din dikt får vara personens namn.

Titel:

"Jag är..."

"Jag tycker..."

"Varför..."

"Jag borde..."

"Jag önskar..."

Miljö-dikt

Vilka tankar, känslor, dofter möter dig när du läser romanen *1793*? I denna skrivuppgift ska du skriva en dikt om miljön i romanen. Diktformen har en fast struktur och du tar hjälp av de "börjor" som finns nedan. Sedan fyller du på varje diktrad med sådant som du tycker kännetecknar miljön. Titel på dikten får vara den plats du valt att beskriva. Det kan exempelvis vara Stockholm, spinnhuset eller gården Fågelsång.

Titel:

Jag är i/på...

Här finns...

Det doftar...

Jag hör ljudet av...

Jag ser...